

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
ELEANOR SHARPSTON
esitatud 16. juulil 2009¹

1. Fännide jaoks on jalgpall kirg ja isegi religioon.² Pühendunud fännid liiguvad hordide viisi kõikjale üle liidu, et toetada oma meeskonna iga mängu; potentsiaalsete uute mängijate värbamine (võimalikud üle tulnud mängijad ja klubide enda andekad noor-mängijad) on põletava tähtsusega küsimus. Andekate noorukite jaoks on talendiotsijale silmajäämine ja heasse klubisse väljaõppe saamine võluvõti, mis avab elukutselise karjääri ukse. Varem või hiljem aga järgneb jalgpalli särrale paratamatult karm tegelikkus, mis tähendab elukutselise mängija jaoks võimalikult suure sissetuleku omandamist piiratud aja jooksul klubis, mis on valmis pakkuma talle parimat kogupalka. Samas klubidele mõistagi ei meeldi, et teised klubid püüavad üle värvata „nende” parimaid noormängijaid, kelle väljaõppesse nad on palju investeerinud. Kui noorjalgpalluri klubi on väike ja suhteliselt vaene ning värbav klubi samas suur ja palju jõukam, kujutab suurema klubi selline

tegevus väiksema klubi (nii majanduslikule kui ka sportlikule) ellujäämisele reaalselt ohtu.

2. Eelotsusetaotluse asjaolud võib kokku võtta lühidalt. Noorjalgpallurile pakkus elukutselise mängija lepingut Prantsuse klubi, mis oli kolm aastat andnud talle väljaõpet. Noorjalgpallur lükkas selle ettepaneku tagasi ja võttis vastu hoopis ühe Inglise klubi elukutselise mängija lepingu ettepaneku. Sellel ajal Prantsusmaal elukutselist jalgpalli reguleerinud eeskirjadest tulenevalt oli ta vastutav Prantsuse klubile tekitatud kahju eest. Viimane kaebas nii noorjalgpalluri kui ka Inglise klubi Prantsusmaal kohtusse, nõudes summat, mis vastab aastasele töötasule, mille mängija oleks saanud, kui ta oleks sõlminud lepingu Prantsuse klubiga.

1 – Algkeel: inglise.

2 – Bill Shankly olevat öelnud Liverpooli ja Evertoni fännide suhete kohta: „Mõne jaoks on jalgpall elu ja surma küsimus. Mulle ei meeldi selline suhtumine üldse. Ma kinnitan, et see on veel palju-palju olulisem”. Muude ütluste (ja ehk ka ütle-mata ütluste) kohta vt <http://www.shankly.com/Webs/bill-shankly/default.aspx?aid=2517>.

3. Sellega seoses küsib Cour de cassation (kassatsioonikohus), kas kõnealused eeskirjad on vastuolus EÜ artiklis 39 sätestatud töötajate vaba liikumise põhimõttega ja kas

jaatava vastuse korral võib neid põhjendada vajadusega soodustada elukutseliste noor-
mängijate värbamist ja väljaõpet.

„Üksikisiku õigustele või isiklikele või kollektiivsetele vabadustele ei tohi seada ühtegi piirangut, mida ei saa põhjendada täidetava ülesande laadiga või mis ei ole proportsionaalne taotletava eesmärgiga.”

Õiguslik raamistik

Ühenduse õigusnormid

4. EÜ artikkel 39 tagab töötajate liikumisvabaduse ühenduse piires. Alludes piirangutele, mis on õigustatud avaliku korra, avaliku julgeoleku või rahvatervise seisukohalt, toob see endaga kaasa õiguse a) võtta vastu tegelikult tehtud tööpakkumisi, b) liikuda sel eesmärgil vabalt liikmesriikide territooriumil ja c) viibida liikmesriigis, et seal töötada.

6. Sama seadustiku artikkel L. 122-3-8 sätestas, et tähtajalise töölepingu võib ennetähtaegselt lõpetada üksnes poolte kokkuleppel või tõsise rikkumise või vääramatu jõu korral. Kui tööandja lõpetab lepingu ennetähtaegselt muudel asjaoludel, on töötajal õigus hüvitisele summas, mis on vähemalt võrdne tema töötasuga, mille ta oleks saanud, kui leping oleks kehtinud lõpuni. Kui lepingu lõpetab töötaja, on tööandjal õigus hüvitisele tekkinud kahju ulatuses.

Siseriiklikud õigusnormid

5. Asjaolude asetleidmise ajal³ sätestas Prantsuse code du travail (tööseadustik) artikkel L. 120-2 järgmist:

7. Kõnealusel ajal ei olnud code du sport'is (spordiseadustikus) ühtki sätet elukutseliste sportlaste väljaõppe kohta, kuigi artikkel L. 211-5 näeb nüüd ette, et elukutseliste mängijate väljaõppelepinguga võib väljaõpetatavat mängijat kohustada väljaõppe lõppedes sõlmima kuni kolmeaastase töölepingu tema väljaõppe taganud klubiga.

3 – Uus seadustik jõustus 1. mail 2008. Sisuliselt on arutusel olevad sätted jäänud samaks, kuid muutunud on nende numbrid ja sõnastus.

8. Jalgpallurite tööd reguleeris Prantsusmaal veel Charte du football professionnel

(elukutselise jalgpalli harta), mis oli selles sektoris kollektiivlepingu staatuses. Harta III jaotise IV peatükk (1997.–1998. aasta versioon) käsitles mängijate liiki nimetusega *joueurs espoir* ehk lootustandvaid noormängijaid vanuses 16–22 aastat, kes püüdlevald elukutselise mängija karjääri poole ja kelle väljaõpet tagab tähtajalise lepingu alusel mõni elukutseline klubi. Nimetatud peatüki artikkel 23⁴ sätestas muu hulgas:

1. Kui klubi ei kasuta seda võimalust, võib mängija lahendada oma tööalase olukorra järgmistel tingimustel:

- a) sõlmides elukutselise mängija lepingu enda valitud klubiga, tasumata hüvitist klubile, kust ta lahkub;

„[...]

[...]

Lepingu tavalise lõppemise korral on klubil õigus nõuda teiselt lepingupoolelt elukutselise mängija lepingu sõlmimist.

2. Kui mängija keeldub elukutselise lepingut sõlmimast, ei või ta kolme aasta jooksul sõlmida ükskõik millise mängija staatuses lepingut mõne muu [Prantsuse rahvusliku jalgpalliliiga] klubiga ilma selle klubi kirjaliku nõusolekuta, kus ta *espoir*-mängija oli [...]

[...]”

[...]

4 – Kuigi Prantsuse valitsuse esitatud harta koopiast nähtub, et kõnealune säte on III jaotise IV peatüki artikkel 23, on nii pooled kui ka siseriiklikud kohtud viidanud sellele kui *harta* artiklile 23. Ühtluse huvides teen siin samamoodi ja viitan sellele kui „elukutselise jalgpalli harta artiklile 23”. Harta 2008.–2009. aasta versioonis on see säte artikkel 456.

9. Kõnealusel ajal ei reguleerinud harta, mis kehtis siis ja kehtib ka edaspidi ainult Prantsusmaal, klubide omavahelist hüvitamist

juhul, kui mängija sai väljaõppe ühes klubis ja sõlmis seejärel lepingu teise klubiga, kuigi praegune harta teeb seda. Prantsuse valitsuse esindaja poolt istungil esitatud ütluste kohaselt on praegu Prantsusmaal kehtivad õigusnormid väga sarnased allpool kirjeldatud FIFA kehtivate eeskirjadega.

Rahvusvahelised õigusnormid

10. Seoses mängijate üleminekuga eri riikide jalgpalliklubide vahel sisaldavad mängijate staatust ja üleminekut käsitlevad FIFA eeskirjad nüüd sätteid väljaõppe hüvitamise kohta juhul, kui mängija sõlmib oma esimese elukutselise lepingu või läheb teise klubisse üle enne selle hooaja lõppu, mil ta saab 23-aastaseks. Need sätted töötati välja koostöös komisjoniga ja seoses Euroopa Kohtu otsusega kohtuasjas Bosman.⁵

11. Vastavalt FIFA eeskirjade artiklile 20 ja lisale 4 makstakse mängija väljaõppe taganud klubile või klubidele väljaõppehüvitist, kui mängija sõlmib oma esimese elukutselise

lepingu, ja pärast seda iga tema elukutselisena ülemineku korral kuni selle hooaja lõpuni, mil ta saab 23-aastaseks.

12. Mängija esmakordsel registreerimisel elukutseliseks maksab registreeriv klubi väljaõppehüvitist igale klubile, mis on mängijale andnud väljaõpet, proportsionaalselt ajaga, mil mängija vastavas klubis viibis. Iga järgneva ülemineku korral tuleb klubile, kust mängija lahkub, väljaõppehüvitist tasuda üksnes aja eest, mille jooksul see klubi tagas tegelikult mängija väljaõppe.

13. Klubisid liigitatakse selle järgi, kui palju nad investeerivad mängijate väljaõppesse. Iga liigi puhul vastavad väljaõppekulud sellele summale, mis kulub ühe mängija väljaõppe tagamiseks ühe aasta jooksul, korrutatuna keskmise „elukutselise teguriga” – nende mängijate keskmine arv, keda on vaja välja õpetada, et saada üks elukutseline mängija.

14. See valem arvestab kulusid, mida oleks kandnud uus klubi juhul, kui ta oleks mängija ise välja õpetanud. Üldiselt arvutatakse hüvitise summa mängija esmakordsel

⁵ – 20. septembri 1995. aasta otsus kohtuasjas C-415/93: Bosman (EKL 1995, lk I-4921).

registreerimisel elukutseliseks nii, et uue klubi väljaõppekulud korrutatakse väljaõppe aastate arvuga. Iga järgneva ülemineku korral korrutatakse uue klubi väljaõppekulud eelmise klubi tagatud väljaõppe aastate arvuga.

Asjaolud, menetlus põhikohtuasjas ja eelotsuse küsimused

15. ELi-s või EMP-s liikudes kehtib siiski erand, et kui mängija läheb madalama kategooria klubist kõrgemasse, võetakse hüvitise arvutamisel aluseks mõlema klubi väljaõppekulude keskmine, kui ta läheb aga kõrgema kategooria klubist madalamasse, võetakse arvutamisel aluseks madalama kategooria klubi väljaõppekulud.

16. Samuti on olemas nn solidaarsusmehhanism, mida reguleerivad artikkel 21 ja lisa 5. Kui elukutseline mängija läheb teise klubisse üle enne oma lepingu lõppemist, saab iga klubi, kes on osalenud tema hariduse ja väljaõppe tagamisel tema 12. ja 23. sünnipäeva vahel, osa tema eelmisele klubile makstavast hüvitisest. Kõnealune osa, mis jagatakse hooaegade ja asjaomaste klubide vahel, ei ole kunagi suurem kui 5% koguhüvitisest.

17. Mis puudutab olukorda Prantsusmaal, siis selliseid rahvusvahelisi eeskirju kõnealusel ajal ei olnud.

18. Olivier Bernard sõlmis 1997. aastal Prantsuse jalgpalliklubiga Olympique Lyonnais kolmeks hooajaks „joueur espoir“-lepingu, mis jõustus sama aasta 1. juulil. Olympique Lyonnais pakkus talle enne selle lepingu lõppemist üheaastast elukutselise lepingut alates 1. juulist 2000. O. Bernard (kes ilmselt ei olnud rahul pakutava töötasuga) ei võtnud pakkumist vastu, vaid sõlmis 2000. aasta augustis elukutselise lepingu Inglise klubiga Newcastle United.⁶

19. Sellest teada saades kaebas Olympique Lyonnais O. Bernardi Lyoni Conseil de prud'hommes'i (töökohus), nõudes kahju hüvitamist nii temalt kui ka klubilt Newcastle United. Olympique Lyonnais' nõue oli 53357,16 eurot, mis eelotsusetaotluse kohaselt vastas aastasele töötasule, mille O. Bernard oleks saanud, kui ta oleks allkirjastanud lepingu, mille sõlmimist Olympique Lyonnais talle pakkus.

⁶ – Eelotsusetaotluse asjaoludega on seega seotud kaks väga tuntud ja jõukat klubi. Kõne all olevad põhimõtted kehtivad aga kõikidele elukutselise jalgpalli klubidele, olgu klubi, kuhu mängija üle läheb, kui jõukas tahes, või klubi, kus ta sai väljaõppe, kui vaene tahes.

20. Conseil de prud'hommes tuvastas, et O. Bernard oli oma lepingu lõpetanud ühepoolselt, ning mõistis tööseadustiku artikli L. 122-3-8 alusel temalt ja klubilt Newcastle United Olympique Lyonnais' kasuks ühiselt välja kahjuhüvitise summas 22 867,35 eurot. Otsuses ei selgitanud kohus, miks erineb väljamõistetud summa nõutud kahjutasust.

21. Kostjad kaebasid otsuse edasi Lyoni Cour d'appeli (apellatsioonikohus), kes asus seisukohale, et elukutselise jalgpalli harta artikkel 23 on õigusvastane. Kohus leidis, et sellest tulenev piirang ei ole kooskõlas kutsealase tegevusega vabalt tegelemise aluspõhimõtete ja tööseadustiku artikliga L. 120-2. Eelkõige puudus säte, mis oleks näinud ette väljaõppe hüvitamise juhul, kui leping ennetähtaegselt lõpetatakse. Mängija kohustus jätkata tööd tema väljaõppe taganud klubis seadis lepingu sõlmimise vabadusele piirangu, mis on vaatamata väljaõppe kulukusele klubi huvide õiguspärase kaitsega võrreldes ebaproportsionaalne.

22. Kumbki kohus ei pidanud vajalikuks esitada eelotsusetaotlust, kuigi seda palus Newcastle United. Cour d'appel, kes tegi

oma otsuse küll Prantsuse õiguse alusel, leidis siiski, et elukutselise jalgpalli harta artiklis 23 sätestatud nõue on samuti vastuolus EÜ artiklis 39 sätestatud põhimõttega.

23. Olympique Lyonnais on nüüd kaevanud apellatsioonikohtu otsuse edasi Cour de cassationi. Nimetatud kohus juhib tähelepanu asjaolule, et Olympique Lyonnais' nõude aluseks on asjaolu, et O. Bernard rikkus kohustust sõlmida leping tema väljaõppe taganud klubiga, mitte keeld sõlmida leping mõne teise Prantsuse liiga klubiga. Kõnealune kohustus ei keela mängijal sõlmida lepingut mõne teise klubiga, kuid hoiatab teda selle eest, kuivõrd sellega tekib tal tõenäoliselt kahju hüvitamise kohustus. Teisalt võib hüvitamiskohustust põhjendada klubi õiguspärase huviga hoida noormängijat, kelle ta on ise välja õpetanud.

24. Cour de cassation viitab Euroopa Kohtu otsusele Bosmani kohtuasjas, mille kohaselt EÜ artikliga 39 „on vastuolus spordiliidu reeglid, mille kohaselt ühest liikmesriigist pärit elukutseline sportlane võib pärast teda teatava klubiga siduva lepingu lõppemist minna tööle mõne teise liikmesriigi klubisse üksnes tingimusel, et viimane maksab algsele klubile ülemineku või edutamistasu väljaõppe”, ning

leiab, et arutusel olevas asjas tekivad selle artikli tõlgendamisel tõsised raskused.

valitsus ning komisjon. Olympique Lyonnais, Prantsuse valitsuse ja komisjoni kohtukõned kuulati ära 5. mai 2009. aasta istungil.

25. Seega taotleb Cour de cassation eelotsust järgmistes küsimustes:

Hinnang

„1. Kas [EÜ artiklis 39] sätestatud töötajate liikumisvabaduse põhimõttega on vastuolus liikmesriigi õiguse säte, mille kohaldamisel on *espoir*-mängija, kes sõlmib oma väljaõppeperioodi lõppedes Euroopa Liidu teise liikmesriigi klubiga elukutselise mängija lepingu, kohustatud tasuma kahjuhüvitist?

Sissejuhatavad märkused

2. Kas jaatava vastuse korral on elukutseliste noormängijate värbamise ja väljaõppe soodustamise vajaduse puhul tegemist õiguspärase eesmärgi või ülekaalukast üldisest huvist lähtuva põhjusega, mis õigustab sellist piirangut?”

Küsimuste tähendus

27. Minu arvates on oluline meeles pidada, et sport kuulub ühenduse õiguse kohaldamisalasse *ainult ja täpselt* sellepärast ja niivõrd, kui võrd see toimub majandusliku ja isikliku tegevuse ja vabaduse valdkonnas, mida käsitleb ühenduse õigus. Sellest eeldusest lähtub ka kohtuotsus *Bosman*.⁷

28. Seega kui ühenduse õiguse põhimõtted ja normid kehtivad sellises olukorras nagu

26. Kirjalikud märkused on esitanud Olympique Lyonnais ja Newcastle United, Prantsuse, Itaalia, Madalmaade ja Ühendkuningriigi

7 – Vt eelkõige kõnealuse kohtuotsuse punktid 73–87 ja seal viidatud kohtupraktika; vt ka 18. juuli 2006. aasta otsus kohtuasjas C-519/04 P: Meca-Medina ja Majcen vs. komisjon (EKL 2006, lk I-6991, punkt 22 jj).

käesolevas kohtuasjas käsitletav, siis võib käesolevas asjas tehtaval Euroopa Kohtu otsusel samal põhjusel olla laiem tähendus tööandjate ja töövõtjate jaoks kõigis sektorites, mida need põhimõtted ja normid reguleerivad.

29. Seepärast juhib Madalmaade valitsus põhjendatult tähelepanu asjaolule, et käesolev kohtuasi on seotud üldise küsimusega tööandjast, kes on valmis investeerima oma töötaja väljaõppesse, kuid ei taha, et see omandatud väärtuslike oskustega kohe pärast väljaõppe lõppu lahkub, et kasutada neid konkureeriva tööandja heaks. See küsimus puudutab ühenduse õigust sedavõrd, kuivõrd mis tahes piirangud töötaja vabadusele otsida või võtta vastu muid töid võivad piirata tema liikumisvabadust ühenduse piires.

30. Spordi ja konkreetsemalt jalgpalli eripäral ei ole minu arvates liikumisvabaduse keelatud piirangu olemasolu hindamisel esmatähtsad. Sellegipoolest tuleb neid hoolikalt kaaluda, kui analüüsida mis tahes sellise piirangu võimalikke põhjendusi – samamoodi, nagu mis tahes muu sektori eripära tuleb arvestada selles sektoris kehtivate piirangute põhjenduste analüüsimisel.

31. Vaatamata sellele ei ole minu arvates Euroopa Kohtule esitatud küllaldaselt märkusi, et käsitleda seda laiemat küsimust piisavalt. Madalmaade valitsus, kes tõstatas selle küsimuse oma kirjalikes märkustes, istungil ei osalenud ja mitte ükski istungil osalenud pooltest ei soovinud ka vaatamata Euroopa Kohtu palvele selles oma seisukohta väljendada. Seda arvestades ei soovita ma kohtuasja laiemat tähendust üksikasjalikumalt kaaluda ning teen ettepaneku, et Euroopa Kohus piirduks oma otsuses põhikohtuasja erikontekstiga.

Vaidlustatud õigusnormi reguleerimisala

32. Nagu märgivad nii Newcastle United kui ka Ühendkuningriigi valitsus, ei sisalda elukutselise jalgpalli harta artikkel 23 sõnaselget nõuet hüvitise kohta, mida peab maksma Prantsuse klubis väljaõppe läbinud mängija, kes sõlmib lepingu mõne teise liikmesriigi klubiga.

33. „Eelotsuse küsimused aga ei käsitle seda, kas ühenduse õigusega on kooskõlas mõni konkreetne säte, vaid norm,“ mille kohaldamisel on *espoir*-mängija, kes sõlmib oma väljaõppeperioodi lõppedes Euroopa Liidu teise liikmesriigi klubiga elukutselise mängija lepingu, kohustatud tasuma

kahjuhüvitist”. Just selle toime omistas Conseil de prud’hommes elukutselise jalgpalli harta artiklile 23 ning tööseadustiku artiklile L. 122-3-8 ning ei Cour d’appel ega Cour de cassation ei ole väljendanud seisukohta, et see tõlgendus on ekslik, vaid ainult seda, et selline toime on või võib olla vastuolus mõne kõrgema õigusnormiga.

34. Seega peab Euroopa Kohus käsitlema kirjeldatud toimet, olenemata sellest, millistes sätetes see sisaldub.

Esimene küsimus: kooskõla EÜ artikliga 39

35. Esimesele küsimusele võib vastata lühidalt ja lihtsalt: õigusnorm, millel on kirjeldatud toime, on EÜ artikliga 39 põhimõtteliselt vastuolus. Selle järelduse põhjendus on enam või vähem üksikasjalikult esitatud enamikus Euroopa Kohtule esitatud märkustes.

36. Sport kuulub ühenduse õiguse kohaldamisalasse ainult osas, milles see kujutab endast majandustegevust EÜ artikli 2

tähenduses. Elukutselise või poolelukulise jalgpalluri tasustatud töö on selline majandustegevus.⁸

37. EÜ artikkel 39 laieneb mitte ainult riigiasutuste meetmetele, vaid ka mis tahes muud laadi õigusnormidele, millega püütakse kollektiivselt reguleerida tasustatud tööd, kaasa arvatud jalgpalliliitude eeskirjadele.⁹ Kõik käesolevas asjas osutatud normid kuuluvad emba-kumba nendest kategooriatest.

38. Sellise Prantsusmaal elava Prantsuse mängija olukord, kes sõlmib töölepingu teise liikmesriigi jalgpalliklubiga, ei ole täielikult siseriikliku õiguse küsimus, mida ühenduse õigus ei hõlma. EÜ artiklit 39 kohaldatakse konkreetselt tegelikult tehtud tööpakkumiste vastuvõtmisele.

39. Õigusnorm piirab töötajate liikumisvabadust siis, kui ta keelab või takistab ühe

8 – Vt kohtuotsuse Meca-Medina ja Majcen punktid 22 ja 23 ning seal viidatud kohtupraktika.

9 – Vt 12. detsembri 1974. aasta otsus kohtuasjas 36/74: Walrave ja Koch (EKL 1974, lk 1405, punkt 17); kohtuotsuse Bosman punkt 82, ning 13. aprilli 2000. aasta otsus kohtuasjas C-176/96: Lehtonen (EKL 2000, lk I-2681, punkt 35).

liikmesriigi kodanikul kasutada oma õigust liikuda teise liikmesriiki, isegi kui selle kohaldamisel ei võeta arvesse asjaomase töötaja kodakondsust,¹⁰ välja arvatud juhul, kui liikumisvabaduse kasutamise takistus on liiga ebamäärane ja kaudne.¹¹

või seda enam olema nii ka siis, kui see kohustus on mis tahes ulatuses pandud töötajale endale. Ta peab kas veinma oma uut tööandjat, et see tema kohustuse täidaks, või täitma selle oma vahenditest, mis on tõenäoliselt väiksemad kui tööandjal. Samuti ei ole see potentsiaalne liikumisvabaduse piirang mitte mingil moel ebakindel või kaudne. Raha maksmise kohustus on vahetu ja oluline kaalutlus iga töötaja jaoks, kes kaalub ühest tööpakkumisest loobumist teise kasuks.¹⁴

40. Normid, mis näevad ette ülemineku-, väljaõppe- või edutamistasu maksmise elukutselise jalgpalluri üleminekul ühest klubist teise, kujutavad endast põhimõtteliselt töötajate liikumisvabaduse piirangut. Isegi kui neid kohaldatakse ühtselt ühes ja samas liikmesriigis toimuvate üleminekute korral, võivad nad ikkagi piirata nende mängijate liikumisvabadust, kes soovivad oma tegevust jätkata mõnes teises liikmesriigis.¹² Normid, mis lubavad elukutselisel jalgpalluril mõne teise liikmesriigi klubis tegutseda üksnes juhul, kui ta maksab klubile, kust ta lahkub, ülemineku-tasu, kujutavad endast töötajate liikumisvabaduse piirangut.¹³

42. Seda analüüsi ei mõjuta minu arvates Olympique Lyonnais' väited selle kohta, et EÜ artikkel 39 ei hõlma kõnealust olukorda, kuna see oli ette nähtud hõlmama diskrimineerimist kodakondsuse alusel, mitte lepinguvabaduse piiranguid seoses vastastikuste tasuliste kohustustega, ja/või kuna käesolev vaidlus jääb (väidetavalt) kõlvatu konkurentsi näitena konkurentsiõiguse valdkonda.

41. Seega kui õigusnorm, mis kohustab uut tööandjat maksuma eelmisele tööandjale teatava summa raha, piirab põhimõtteliselt töötajate liikumisvabadust, peab see samamoodi

43. Seoses esimese punktiga nähtub Euroopa Kohtu praktikast selgesti, et EÜ artikkel 39 ei hõlma tõepoolest lepinguvabaduse

10 – Vt kohtuotsuse Bosman punkt 96; 27. jaanuari 2000. aasta otsus kohtuasjas C-190/98: Graf (EKL 2000, lk I-493, punktid 18 ja 23) ning kohtuotsuse Lehtonen punktid 47–50.

11 – Vt kohtuotsuse Graf punktid 23–25.

12 – Vt kohtuotsuse Bosman punktid 98 ja 99.

13 – Vt kohtuotsuse Bosman punkt 100.

14 – Erinevalt olukorrast Grafi kohtuasjas (vt eelkõige kohtuotsuse punktid 13 ja 24).

piiranguid, kui need keelavad või takistavad ühe liikmesriigi kodanikul kasutada oma vabadust liikuda teise liikmesriiki, vähemalt kuni need tulenevad riigiasutuste meetmetest või eeskirjadest, millega püütakse kollektiivselt reguleerida tasustatud tööd. Seoses teise punktiga tuleb märkida, et kuigi Olympique Lyonnais' ja Newcastle Unitedi vaheline vaidlus võib küll puudutada konkurentsiõiguse valdkonda, ei ole eelotsusetaotluse esitanud kohus seda küsimust tõstatanud, nii et liikmesriikidel ja komisjonil ei ole olnud võimalust väljendada selle suhtes oma seisukohta. Isegi kui see vaidlus tõstataks konkurentsiõigusega seotud küsimusi, ei välistaks see iseenesest asutamislepingu liikumisvabadust käsitlevate sätete kohaldamist.¹⁵

huvist tulenevatele ülekaalukatele põhjustele, nad peavad olema taotletava eesmärgi saavutamise tagamiseks sobivad ja nad ei või ületada määra, mis on vajalik eesmärgi saavutamiseks.¹⁶

45. Vaevalt keegi kahtleb selles, et elukutseliste noorjalgpallurite värbamine ja väljaõpetamine on asutamislepinguga kooskõlas olev õiguspärane eesmärk. Kõik märkusi esitanud pooled on sellega nõus ja ka Euroopa Kohus ise on seda väljendanud.¹⁷ Samuti ei ole käesolevas asjas väidetud, et kõnealuseid norme kohaldatakse diskrimineerivalt.

Teine küsimus: võimalik põhjendamine

44. Siseriiklikud meetmed, mis võivad takistada asutamislepinguga tagatud põhivabaduste teostamist või muuta selle vähem atraktiivseks, võivad sellegipoolest olla lubatud, kui neil on asutamislepinguga kooskõlas olev õiguspärane eesmärk. Et see nii oleks, peavad nad vastama neljale tingimusele: neid tuleb kohaldada mittediskrimineerival viisil, nad peavad vastama üldisest

46. Nagu Euroopa Kohus Bosmani kohtuotsuses¹⁸ märkis, ei ole noormängijate spordialast tulevikku võimalik kindlalt ennustada. Elukutselisena jätkavad neist karjääri vaid vähesed, nii et ei ole tagatud, et pärast väljaõppe saamist kujutavad nad endast kas väljaõppe taganud või mõnele muule klubile lisaväärtust. Seepärast ei ole käesolevas asjas arutusel olev norm arvatavasti määrav tegur, mis julgustab klubisid noormängijaid

16 – Vt 31. märtsi 1993. aasta otsus kohtuasjas C-19/92: Kraus (EKL 1993, lk I-1663, punkt 32); 30. novembri 1995. aasta otsus kohtuasjas C-55/94: Gebhard (EKL 1995, lk I-4165, punkt 37); kohtuotsuse Bosman punkt 104. Euroopa Kohtu poolt prantsuse keeles süstemaatiliselt kasutatavat fraasi „raisons impérieuxes d'intérêt général“ on tõlgitud mitmeti; kõige uuem ja tähendust kõige paremini edasi andev näib tõlge „üldisest huvist tulenevad ülekaalukad põhjused“.

17 – Vt kohtuotsuse Bosman punkt 106.

18 – Punkt 109.

15 – Vt nt kohtuotsuse Meca-Medina ja Majcen punkt 28.

värbama ja välja õpetama. Sellegipoolest tagavad sellised normid, et klubid ei loobu noormängijate värbamisest ja väljaõpetamisest kartuses, et nende investeeringutest noormängijate väljaõppesse saab kasu mõni teine klubi ja nad ise ei saa selle eest mitte mingisugust hüvitist. Väide, et sellise toimega norme võib põhjendada üldise huviga, tundub usutav.

47. Ühelt poolt ei ole elukutseline jalgpall ainult majandustegevus, vaid ka suure sotsiaalse tähtsusega teema Euroopas. Kuna avalik arvamus seostab elukutselist jalgpalli harrastusspordiga ning paljude selle voo- rusega, valitseb avalikkuses üksmeel selles, et noormängijate värbamist ja väljaõpet tuleb pigem soodustada kui takistada. Täpsemalt tunnistas Euroopa Ülemkogu 2000. aasta Nice'i kohtumisel, et „ühendus peab [...] arvesse võtma spordile omaseid sotsiaalseid, hariduslikke ja kultuurilisi funktsioone ning neid tähtsustama, et spordi ühiskondliku rolli säilitamiseks vajalikku eetikakoodeksit ja solidaarsust järgitaks ja edendataks”.¹⁹ Lisaks rõhutab nii komisjoni valge raamat spordi kohta²⁰ kui ka parlamendi samateemaline resolutsioon²¹ väljaõppe tähtsust.

48. Kui aga vaadelda küsimust üldisemalt, nagu on teinud Madalmaade valitsus, omistavad Euroopa Ülemkogu poolt 2000. aasta märtsis vastu võetud Lissaboni strateegia ning mitmesugused hilisemad otsused ja suunised, mis on vastu võetud strateegia rakendamiseks hariduse, koolituse ja elukestva õppe valdkonnas, väga suur tähtsus kutsealasele koolitusele kõigis sektorites. Kui tööandjad võivad olla kindlad, et nad saavad mõistliku aja jooksul kasutada nende töötajate teenu- seid, keda nad koolitavad, stimuleerib see koolituse pakkumist, mis on ka töötajate endi huvides.

49. Palju raskem on aga nõustuda sellega, et näiteks käesolevas asjas kõne all olev õigus- norm sobib selle eesmärgi saavutamiseks ega lähe kaugemale selleks vajalikust.

50. Kõik märkusi esitanud pooled – kaasa arvatud Olympique Lyonnais – nõustuvad sellega, et selliselt sobiv ja proportsionaalne on ainult meede, mis tagab klubile selle tege- likele väljaõppekuludele vastava hüvitise. Seega ei oleks vastuvõetav hüvitisenõue, mille aluseks on mängija oletatav tulevane

19 – Nice'i Euroopa Ülemkogu (7., 8. ja 9. detsember 2000) ees- istujariigi järelduste IV lisa.

20 – KOM(2007) 391 (lõplik).

21 – 8. mai 2008. aasta mitteseadusandlik resolutsioon (doku- ment P6_TA(2008)0198).

sissetulek või klubi oletatav tulevane kasum (või kahjum).

51. Minu arvates on see analüüs õige. Kahest viimati nimetatud kriteeriumist esimesega võiks klubi manipuleerida ja teine oleks liiga ebamäärane. Kumbki neist ei näi oluline seoses noormängijate keskse küsimusega värbamise ja väljaõppe soodustamise (või vähemalt mitte selle takistamise). Hüvitise maksmine tegelike väljaõppekulude alusel tundub palju olulisem. Esitatud on siiski hulk täpsustusi.

52. Esiteks, kuna väljaõpetatavatest mängijatest omandab elukutselises jalgpallis mingisugusegi turuväärtuse hiljem üksnes väike osa, kusjuures selle saavutamiseks tuleb välja õpetada oluliselt rohkem noormängijaid, ei oleks klubid väljaõppesse investeerimisest huvitatud siis, kui asjakohase hüvitise arutamisel võetaks arvesse ainult ühe konkreetse mängija väljaõppele tehtud kulutusi. Seepärast on klubi jaoks, kes värbab endale mängija, kes on saanud väljaõppe mõnes teises klubis, asjakohane maksta hüvitist, mis vastab asjaomasele osale selle teise klubi väljaõppekulude kogusummast.

53. Teiseks võib ilmned, et ühe konkreetse mängija väljaõpet on taganud mitu klubi, nii et mis tahes maksmisele kuuluv hüvitis tuleks mingi asjakohase mehhanismi abil jagada proportsionaalselt asjaomaste klubide vahel.

54. Selle kindlaksmääramisel, kas mingi konkreetne hüvitiskeem on noorte elukutseliste jalgpallurite värbamise ja väljaõppega seoses sobiv ja proportsionaalne, tunduvad mõlemad nimetatud kaalutlused olulised.

55. Vähem veenev on minu jaoks kolmas kaalutus, nimelt et hüvitise maksmise kohustust peaks kandma ainult uus tööandja ja mitte mängija, kelle väljaõpe tagati.

56. Minu arvates ei ole see seisukoht, mida saaks tingimusteta toetada. Üldiselt võib isik

omandada oskusi ja teadmisi, mis muudavad ta tööturul väärtuslikuks, kas enda kulul, riigi kulul või tööandja kulul, kes õpetab teda välja vastutasuks tema teenuste eest. Kui viimasel juhul näitab väljaõppekulude ja osutatud teenuste „saldo“ väljaõppeperioodi lõpus, et väljaõppekulud ei ole veel täielikult hüvitatud, siis ei näi põhjendamatu nõuda väljaõpet saanud töötajalt, et see „saldo tasakaalustaks“, jätkates tööandjale teenuste osutamist või (kui ta ei soovi seda) makstes samaväärset hüvitist. Kuigi vajadus maksta väljaõppehüvitist võib vähendada töötaja valmisolekut sõlmida leping uue tööandjaga kas samas või mõnes teises liikmesriigis, ei näi olevat erilist põhjust, miks tal peaks sellise lepingu sõlmimisel olema tema väljaõppe taganud tööandja kulul paremad võimalused kui mis tahes muul kandidaadil, kes on omal kulul välja õppinud.

57. Sellised kaalutlused erinevad siiski olenevalt sellest, kuidas on väljaõpe konkreetsetes sektoris üldiselt korraldatud. Kui elukutseliste jalgpallurite väljaõpe toimub harilikult klubide kulul, nagu see on ka käesolevas asjas, siis näib, et klubide omavahelise hüvitamise süsteem, mis mängijaid ennast ei hõlma, on asjakohane. Rõhutaksin, et kui väljaõppekulude hüvitamise kohustust kannaks mis tahes ulatuses mängija ise, tuleks väljaõppe kogukuludele vaatamata hüvitise suuruse arvutamisel aluseks võtta ainult tema väljaõpetamiseks

tehtud kulutused. Kui ühe eduka elukutselise mängija saamiseks on vaja välja õpetada n mängijat, siis on selle väljaõppekulu väljaõppe taganud klubi jaoks (ja kokkuhoid uue klubi jaoks) nende n mängija väljaõppekulu. Minu arvates on sobiv ja proportsionaalne, et klubide omavaheline hüvitamine põhineb sellel arusaamal. Üksikmängija puhul aga on olulised ilmselt ainult konkreetse isiku väljaõpetamiseks tehtud kulutused.

58. Kokkuvõtvalt võib märkida, et vajadusega soodustada noorte elukutseliste jalgpallurite värbamist ja väljaõpet võib põhjendada väljaõppehüvitise nõudmist juhul, kui rikutakse kohustust jääda pärast väljaõppe lõppu kindlaksmääratud (ja mitte ülemäära pikaks) ajaks²² väljaõppe taganud klubisse. See on nii aga ainult juhul, kui asjaomase summa aluseks on tegelikud väljaõppekulud, mida väljaõpet taganud klubi on kandnud ja/või uus klubi on säästnud, ning kui ulatuses, milles

22 – Seega oleks täieliku elukutselise karjääri puhul, mille pikkus on paratamatult piiratud, kohustus töötada (näiteks) esimesed kümme aastat pärast esimese elukutselise lepingu sõlmimist väljaõppe taganud klubis, lihtsalt vastuvõetamatu.

hüvitist peab maksma mängija ise, on see piiratud tema väljaõppe hüvitamata kuludega.

mängija väljaõpetamiseks tehtud kulutuste alusel, arvestades ühe elukutselise mängija saamiseks vajalikku noormängijate arvu; mitmesugused tagatised ja piirangud tagavad, et hüvitamine toimub taotletava eesmärgi suhtes proportsionaalselt; lisaks on olemas solidaarsusmehhanism, mis tagab hüvitise jagamise klubide vahel, kui väljaõpet on andnud mitu klubi.

Praegused Prantsuse ja FIFA eeskirjad

59. Mitu märkusi esitanud poolt on juhtinud Euroopa Kohtu tähelepanu FIFA mängijate staatuse ja ülemineku eeskirjade artiklite 20 ja 21 ning lisade 4 ja 5 sätetele. Need eeskirjad reguleerivad nüüd selliseid olukordi nagu O. Bernardi oma, kuid ei kehtinud käesolevas asjas arutusel oleval ajal. Need võeti komisjoni heakskiidul vastu 2001. aastal ning nendega püütakse tagada kooskõla Euroopa Kohtu praktikaga, eriti otsusega kohtuasjas Bosman. Prantsuse valitsus märgib lisaks, et Prantsuse elukutselise jalgpalli harta puhul on toimitud samamoodi ning selles on nüüd sarnased sätted siseriiklike olukordade puhuks.

60. Ühendkuningriigi valitsus juhib tähelepanu asjaolule, et praeguste FIFA eeskirjade kohaselt maksab hüvitist klubi, mitte mängija; hüvitise summa arvutatakse välja

61. Nimetatud pooled paluvad Euroopa Kohult ka otsest või kaudset heakskiitu praegu kehtivatele eeskirjadele.

62. Mulle näib siiski, et konkreetne heakskiit ei oleks kohane käesoleva asja puhul, mis käsitleb olukorda, kus need eeskirjad ei kehtinud. Samas võivad mõned eespool esitatud põhjendused ja mõned Euroopa Kohtu otsuses kasutatavad põhjendused siiski osutada oluliseks, kui tekib vajadus analüüsida nende eeskirjade kooskõla ühenduse õigusega.

Ettepanek

63. Neil kaalutlustel olen arvamisel, et Euroopa Kohus peaks Cour de cassationi küsimustele vastama järgmiselt:

1. EÜ artiklis 39 sätestatud töötajate liikumisvabaduse põhimõttega on vastuolus liikmesriigi õigusnorm, mille kohaselt väljaõpetatav jalgpallur, kes sõlmib oma väljaõppeperioodi lõppedes Euroopa Liidu teise liikmesriigi klubiga elukutselise mängija lepingu, on kohustatud tasuma kahjuhüvitist.
2. Sellist normi võib sellegipoolest põhjendada vajadusega soodustada noorte elukutseliste jalgpallurite värbamist ja väljaõpet, tingimusel et hüvitise summa aluseks on tegelikud väljaõppekulud, mida väljaõppe taganud klubi on kandnud ja/ või uus klubi on säästnud, ning et ulatuses, milles hüvitist peab maksma mängija ise, on see piiratud tema väljaõppe hüvitamata kuludega.